

Pelastustoimi ja varautuminen

Sisäministeriö, pelastusosasto
kirjaamo.sm@gov.fi

Lausuntopyyntö 14.6.2023, hanketunnus VN/10916/2023

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunto luonnoksesta asetukseksi pelastustoimen tilannekuvatoiminnasta

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on tutustunut asetusluonnokseen pelastustoimen tilannekuvatoiminnasta ja tekee siitä seuraavat havainnot:

Yleistä: aluehallintovirastoille säädettävä tukemistehtävä

Vuoden 2024 alussa voimaan tuleva pelastuslain 31 a § 2 mom. mukaan sisäministeriö vastaa pelastustoimen valtakunnallisen tilannekuvatoiminnan järjestämisestä. Aluehallintovirastoille on säädetty tämän tehtävän osalta tukemistehtävä. Pelastustoimesta annetun asetuksen (5 § 2 kohta) mukaan aluehallintovirastot tukevat sisäministeriötä pelastustoiminnan johtamisessa tarvittavan tiedon hankinnassa ja tilannekuvan ylläpitämisessä.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto haluaa tukemistehtävän osalta kiinnittää huomiota siihen, että pelastuslain muutoksessa vuonna 2011 aluehallintovirastoilta poistettiin operatiivinen rooli pelastustoimessa. Aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa pelastustointia ja arvioida sen palveluita. Aluehallintovirastolla ei ole päivystysjärjestelyitä. Mikäli aluehallintovirastoille säädetään tällainen tukemistehtävä, tulee huolehtia, että tehtävään on asianmukaiset henkilöresurssit, työvälineet ja tietojärjestelmät. Näiden lisäksi roolien, vastuiden ja tehtävien tulee olla selkeästi kuvattu eri osapuolien osalta ja ne on käytävä asianomaisten tahojen kanssa läpi.

Tilannekuvatoimintaan säädetyt tehtävät ovat vaativia asiantuntijatehtäviä, joihin tulee järjestää koulutusta. Myös aluehallintovirastolle säädetty tukemistehtävä kuuluu tähän kokonaisuuteen eikä tällaista tehtävää voi osoittaa ilman asianmukaista resursointia.

Yleisesti tilannekuvatoiminnasta

Asetusluonnoksen 2 §:ssä mainitaan, että tilannekuvan tulee sisältää tiedot pelastustoimen palvelujärjestelmän valmiudesta ja 5 §:ssä määritellään, että tilannekuvaa pitää ylläpitää jatkuvasti. Herää kysymys, missä määrin on tarkoituksenmukaista pitää asetusmuistion mukaista ennakoivaa,

ajantasaista ja jatkuvaa tilannekuvaa onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvien palveluiden valmiudesta. Tältä osin asetustekstiä ja taustamuistiota olisi syytä tarkentaa niin, että ajantasaista ja jatkuvaa tilannekuvaa pidetään pelastustoimen palvelujärjestelmän sijaan pelastustoiminnan palveluista ja niihin olennaisesti vaikuttavista muista palveluista.

Onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvän tilannekuvan ylläpitäminen voisi olla tarpeen kirjata niin, että ajantasainen ja jatkuva ylläpito voidaan erikseen määrätä, mikäli toimintaympäristön tilassa tapahtuvat muutokset niin vaativat (esimerkiksi koronaviruspandemia).

Tilannekuvatoiminnasta annettava asetus on lähtökohtaisesti kannatettava, mutta jotta tilannekuvatoiminta pelastustoimessa tapahtuu säädetyllä tavalla, on syytä kiinnittää huomiota siihen, että kokonaisuudessaan tilannekuvatoiminnalle säädetyt tehtävät sekä velvoite tilannekuvan viisivuotisesta säilyttämisestä edellyttävät valtakunnallisen tilannekuvajärjestelmän kehittämistä. Yhteinen valtakunnallinen tilannekuvajärjestelmä tarvitsee yhtenäisiä toimintamalleja, yhteisiä ohjeita sekä tiedonjakotapoja. Aluehallintovirastolla on kokemusta koota tietoa samasta aiheesta hyvin eri tavoin tuotettuna ja mikäli valtakunnallista järjestelmää ei alusta lähtien lähdetä luomaan ja siihen kiinnitetä huomiota, tulee pelastustoimen tilannekuvatoiminta olemaan pirstaleista ja kukin YTA-alueen tilannekeskus luo omannäköisensä tilannekuvan ja hyvin alkeellisin työvälinein ja tietojärjestelmin.

Tietojen luovuttamiseen ja tiedonsaantioikeuksiin tulee vielä kiinnittää erityistä huomiota, jotta ne ovat kunnossa myös yhteistoimintaviranomaisten osalta. Jotkin viranomaisista saattavat luovuttaa salassa pidettävää tilannekuvatietoa, joten tiedonsaantioikeuksien tulee olla kaikkien tahojen osalta selvitetty ja selkeät.

Asetusmuistion mukaan tämän asetuksen voimaantulo olisi 1.1.2024, jota voidaan pitää epärealistisena, ellei noudattamiselle anneta erillistä siirtymäaika. Voimaantulo on myös eriaikainen Valtioneuvoston TIKE-/JOKE-toimintoja koskevan asetuksen kanssa (voimaantulo 30.6.2024), mikä ei liene käytännössä mahdollista.

Yksityiskohtaiset havainnot

Aluehallintovirastolla on pelastustoimen valvojana toive, että annettavat säädökset ovat selkeitä ja yksiselitteisiä. Tästä syystä seuraavia asioita olisi syytä vielä täsmentää.

1 § Soveltamisala

Asetusluonnoksesta ei käy selkeästi ilmi, sovelletaanko tätä yhteiskunnan kaikissa turvallisuustilanteissa. Turvallisuustilanteiden muuttuessa voi olla tarve kohdentaa tai tarkentaa tilannekuvaa joiltakin osin.

2 § Tilannekuvan sisältö

Kyseinen kohta pitää sisällään pelastustoimelle vakiintumatonta terminologiaa, kuten käsitteen palvelujärjestelmä. Jotta tilannekuvaa ylläpidetään asetuksen hengen mukaisesti, on syytä tukeutua pelastusalan vakiintuneisiin käsitteisiin.

5 § Tilannekuvan ylläpitäminen

Tilannekuvan ylläpitäminen on kuvattu kyseisessä kohdassa yksisuuntaisena toimintona hyvinvointialueen pelastustoimelta sisäministeriölle. On olennaisen tärkeää, että tilannekuvaa ylläpidetään kaksisuuntaisesti eli tietoa välitetään myös takaisin edelleen hyvinvointialueelle.

Johtaja Tommi Laurinen

Yksikön päällikkö Mira Leinonen

Liitteet -

Jakelu -

Tiedoksi -

Tämä asiakirja ESAVI/24139/2023 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/24139/2023 har godkänts elektroniskt

Ratkaisija Laurinen Tommi 31.08.2023 12:18

Esittelijä Leinonen Mira 31.08.2023 11:32